

Justis- og beredskapsdepartementet
lovavdelingen@jd.dep.no

Oslo, 06.11.2016

Høring- forslag om ny domstollov og endringer i forskrift om offentlighet i rettspleien

Deres ref: 16/2758 ES GUH/KBÅ/bj

Noen innledende synspunkter

TV 2 er medlem av Mediebedriftenes Landsforening, NHO og Norsk Presseforbund. TV 2 har også medlemmer både i Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag. Vi vil imidlertid også gi noen egne synspunkter til høringen.

Innledende praktiske synspunkter som fremmes fra TV 2s redaksjoner

Det er en gjennomgående oppfatning blant våre nyhetsjournalister at selv om domstollovens kapittel 16 skal sikre dokumentoffentlighet, møteoffentlighet og referatrett, oppleves ikke dette alltid slik i praksis.

Det bemerkes fra redaksjonene at avgjørelser som er stemplet «kan gjengis i anonymisert form» eller «unntatt offentlighet» ikke legges ut på domstol.no. Kjennelser som avsies i straffesaker, klager på salær, beslag, dødsformodninger, arrest og førerkortbeslag legges sjelden tilgjengelig på pressesidene. Det anføres videre at den uensartede praksis med hensyn til hvilke dokumenter som gjøres tilgjengelig er svært problematisk og får konsekvenser for pressens mulighet til å hevde sitt samfunnsoppdrag.

Generelt anføres det fra våre aktive journalister, et ønske om en mer åpen, forutberegnelig og konsekvent praktisering av domstollovens bestemmelser om offentlighet i rettspleien. Noen domstoler er svært dyktige med å tilrettelegge for dokumentinnsyn, men det oppleves totalt sett som svært personavhengig. Med færre reportere og journalister i norsk presse, blir domstolene dessverre viet mindre oppmerksomhet enn for bare få år siden. At meroffentlighetsprinsippet nå klargjøres i egen bestemmelse vil forhåpentligvis bidra til at både dommere og saksbehandlere i større grad vil ha dette viktige prinsippet lengre frem i bevisstheten og den nye bestemmelsen i § 16-1 (2) i så måte kan fungere som en nyttig påminnelse.

Ellers så er våre nyhetsjournalister opptatt av følgende på generell basis:

«Domstolenes pressesider ble langt mer utilgjengelig da de la om innloggingssystemet. Det er for mange operasjoner før man er inne på pressesidene og det er veldig ulik

praksis fra domstol til domstol.. Det hender altfor ofte at våre nyhetsjournalister fysisk må oppsøke tingretten for å få dokumentinnsyn og det er håpløst gammeldags. Det oppleves også vilkårlig og hemmende at det vanligvis tar for lang tid fra dom blir avsagt til den er tilgjengelig på pressesidene.

Det ytres et sterkt ønske om at det i 2016 kunne være mulig å få et varsel når det var lagt ut nye dommer på pressesidene. Spesielt gjelder dette tingrettene ute i distrikts-Norge som ikke har så mange daglige nye saker som f.eks Oslo, Bergen og Trondheim.»

Når datatjenestene ved domstolene ofte er ute av funksjon, er det nødvendig å opprettholde en plikt til også å ha fysisk pressemappe, noe som skulle være en unødvendig kostnad om datasystemene var driftssikre.

Forslag til ny domstollov

Forslaget til ny domstollov innebærer i første rekke en lovteknisk revisjon. TV 2 er positive til enhver modernisering av lovtekst som gjør det enklere for folk flest å orientere seg om rettstilstanden.

TV 2 vil her gi innspill basert hovedsakelig på de innholdsmessige endringene i forskrift 6. juli 2001 nr. 757 om offentlighet i rettspleien. Utover det tilsluttes høringsuttalelsen til Norsk Presseforbund og også et punkt fra Medietilsynets høringsuttalelse vedrørende definisjonen av «presse».

Kapittel 16, kommentarer til offentlighet i rettspleien

Meroffentlighet

At prinsippet om meroffentlighet nå er foreslått innlemmet som en egen programerklæring i § 16-1 (2) mener vi er en viktig klargjøring av rettstilstanden.

Det er også et poeng i seg selv å tydeliggjøre forpliktelsen til å vektlegge hensynet til allmennheten generelt og pressen spesielt. Når mediene ber om innsyn i saker av allmenn interesse og opplysningene foreligger, anser TV 2 at lovgiver er forpliktet etter EMK artikkel 10 til å sikre at mediernes særstilling også fremkommer tydelig i meroffentlighetsbestemmelsens ordlyd, på samme måte som domstolene er forpliktet til å legge artikkel 10 til grunn for prøvingen.

Vi noterer at «innsyn i rettergangen» er ment å gjelde både møteoffentlighet, referatrett og dokumentinnsyn. Her burde tidspunktet, særlig når det gjelder rettsmøter i forslaget § 16-1 (2), fremkomme. Skal det skje på anmodning fra noen eller ved oppstart og deretter løpende som del av prosessen? Vi mener også at «om innsyn likevel skal gis» bør erstattes med «meroffentlighet skal praktiseres». I nr. 3 kan man for eksempel sette inn «... unntak fra offentlighet eller meroffentlighet»

Til konstruksjonen av reglene bemerker TV 2 at merinnsyn ikke bare er noe man skal vurdere, det «skal» gis innsyn, dersom de hensyn som taler for innsyn veier tyngre enn hensynene som taler mot. I denne vurderingen må naturligvis også EMK artikkel 10

trekkes inn, og retningen gis av prinsippene i Treholtinnsynsaken HR-2013-641-A og Fengslingsvideosaken HR-2015-02536-A

Unntak om lukkede dører

Presiseringen i § 16-2 (1) av hva en beslutning om «lukkede dører» innebærer, er også en positiv klargjøring. Det burde i tillegg fremkomme ettertrykkelig av lovens ordlyd, at retten ikke kan treffe avgjørelse om lukkede dører med mindre formålet med å stenge dørene ikke kan oppnås på andre måter.

Saksbehandling

TV 2 mener at alle beslutninger om begrensninger i offentlighetsprinsippet skal skje som kjennelser og etter at det er gitt uttalerett til mediene. Av dette følger at adgangen til anke tilsvarende må *utvides til å gjelde alle tilfeller der retten begrenser offentlighet eller innsyn*.

Når det gis uttalerett er det sjelden nødvendig og ofte uheldig, å behandle de forskjellige fremmøtte medierepresentantene som en enhet (ofte uten mulighet til å koordinere sine synspunkter). De fremmøtte bør derfor som hovedregel, gis lik anledning til å fremme sine synspunkter. Avgrensninger – for eksempel ved stort fremmøte – bør hjemles som begrunnede unntak. I slike sammenhenger vil normalt forberedelsene av rettsaken håndtere dette. Vi så et eksempel på dette i 22. juli-saken. En tilsvarende høring bør etter TV 2s oppfatning, innføres under rettsmøter etter straffeprosessloven § 272.

Adgangen til å referere

TV 2 mener at det rettslige utgangspunktet bør være det samme for alle rettsmøter. Det er vanskelig å akseptere dagens skille mellom hovedforhandling og rettsmøter utenfor hovedforhandling i straffesaker. Vesentlige beslutninger og premisser legges i disse delene av saksbehandlingen og det er ofte vel så sterke begrunnelser for offentlighet her som på senere stadier. Et eksempel er fengslingsmøter og den kritikk som er rettet nettopp mot norsk praksis. Innskrenkninger i referatretten bør grunngis og bygge på en streng norm.

Tilgang til dommer og andre avgjørelse

TV 2 mener at tilgangen til dommer og beslutninger er vesentlig. Dette må også gjelde avgjørelser fra forliksrådene. TV 2 mener at også siktelsener som trer i tiltalebeslutningens sted når forelegg nektes vedtatt, må gjøres tilgjengelig.

Den foreslåtte slettingen av uanonymiserte dommer etter tre måneder er for kort. Det bør fremgå tydelig at dommen ikke skal slettes, men eventuelt anonymiseres etter tre måneder. At uanonymiserte dommer er tilgjengelig gjennom andre tjenester tilsier etter TV 2s oppfatning at de heller ikke bør anonymiseres her. Generelt bør hjemmelen i domstolloven § 130 benyttes i de tilfeller der retten vil stille krav om anonymisert publisering av en avgjørelse.

TV 2 kan se det som praktisk at Domstoladministrasjonen behandler søknader om tilgang til de elektroniske pressesidene, og den beskrevne klagebehandlingen.

Vi noterer at man diskuterer om Domstoladministrasjonen i forskriften også skal gis kompetanse til å frata et presseorgan tilgangen til de elektroniske pressesidene, «dersom presseorganet har misbrukt informasjon hentet på lukkede pressesider». Å stenge en hel redaksjon ute fra informasjon som skal være tilgjengelig, vil i så fall være svært problematisk. Å benytte en slik kollektiv sanksjon som innebærer at mange journalister mister sitt arbeidsredskap er ikke mindre problematisk. Om noe slikt mot formodning skulle opprettholdes, må forskriften klargjøre skyldkrav og hvilket alvorlig misbruk det skal dreie seg om, før det vedtas utestengning. Det må også etableres en rettsikker saksbehandling.

TV 2 vil støtte anmodninger om - og selv be om - at sluttinnlegg gjøres tilgjengelig på de elektroniske pressesidene så snart de mottas og foreligger i elektronisk form i retten.

Endringer i forskrift 6. juli 2001 nr 757 om offentlighet i rettspleien § 7a

Det vises her til høringsuttalelsen fra Medietilsynet. TV 2 stiller seg bak innvendingene om definisjonen av «presse» i ny § 7a og hvorvidt forholdet til Lov av 13. juli 2008 nr 41 om redaksjonell fridom i media har vært vurdert.

Vi noterer at det i hovedutredningen uttales at «for straffeprosessloven er det behov for å samle bestemmelsene om dokumentoffentlighet etter mønster av tvisteloven». Så langt spørsmålet er regulert i tvisteloven eller straffeprosessloven, bør domstolloven begrense seg til en henvisning til disse lovene.

Generelt mener TV 2 at regler om møte- og dokumentoffentlighet, innsyn i domstolenes dokumenter mv bør samles i et konkret regelverk. Rettergangslovene vil i stor grad ha fokus på parter og aktørene ellers, mens de nevnte reguleringer sikrer borgernes og pressens posisjon. Da bør man også tilrettelegge for de uprofesjonelle og de som bare sporadisk kommer i kontakt med det offentlige, hva enten det er forvaltning eller rettergang.

Fotografering og lydopptak

Fotografering og lydopptak som grunnlag for rapportering fra domstolenes arbeid er naturligvis vesentlig for en kringkaster. TV 2s grunnleggende standpunkt er at det må være generell adgang til å gjøre opptak i saker hvor allmennheten har adgang og det ikke er gjort innskrenkninger i referatretten, både i og utenfor hovedforhandling og i og utenfor straffesaker. Å publisere opptak er jo bilde- og lydmedienes normale måte å referere på, og begrensninger her burde da betraktes som et referatforbud som jfr. EMK artikkel 10, skal begrunnes særskilt.

Vi ser det som naturlig at man lager en plattformuavhengig regulering som omfatter både lineære og nonlineære plattformer. Vi nevner likevel at internett også brukes som plattform for (lineære) radio- og fjernsynssendinger.

Den foreslåtte reguleringen i lovutkastets § 16-6 er i et slikt lys svært problematisk og må oppfattes som en svært dårlig begrunnet innskrenkning hva gjelder sivile saker. Adgangen til å gjøre opptak bør være generell. Begrensninger må begrunnes konkret i vesentlige og tungtveiende tilfeller, angitt klart i lovgivningen på forhånd. Man kan tenke seg en generell regulering slik:

Lyd- og bildeopptak fra forhandlinger mv.

Under rettsmøter kan retten bare nedlegge forbud mot fotografering, lyd- og filmopptak med sikte på publisering, når særlige hensyn til de sivile parter/siktede/domfelle eller private vitner tilsier det, eller når dette på annen måte åpenbart kan antas å ha en vesentlig negativ virkning for behandlingen av saken.

(2) Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av disse bestemmelser.

At man også i reguleringene må ta høyde for praktisk organisering, anser TV 2 som uproblematisk. Dette forutsetter naturligvis at det fremgår at man ikke ved slike tiltak kan stenge medier ute fra dekning eller tilgang til opptak.

Generelt er det i en for mediene stram ressursituasjon viktigere å tilrettelegge for mediernes arbeidsmuligheter enn å hensynta mindre uleiligheter ved sakenes behandling. Det er også viktig at man gjennom reglene gir styringssignaler til kommende rettslokalers fysiske innretning slik at man tilrettelegger for opptak. Både mediernes og domstolens egne (og i siste tilfelle mediernes tilgang til disse opptakene/digitale dokumentene).

Dagens skille mellom «lydopptak til privat bruk» og mediernes opptak er også kunstig. Dersom det skal gjøres et forbud mot publisering må dette gjøres klarere. Man bør uttrykkelig klargjøre at også mediefolk som er til stede i «profesjonell» henseende kan gjøre opptak til «privat bruk», og det bør fremgå tydelig at partene/aktørene kan gjøre opptak selv.

At mediene vil kunne få tilgang til slike private opptak og så publiserer utsnitt av disse er ikke unaturlig, og reaksjoner overfor private som gir informasjon om hva som faktisk har skjedd i slike situasjoner er naturligvis svært problematisk. Det samme gjelder straff (endog rettergangsstraff) rettet mot de aktuelle mediene som publiserer dette. Vi noterer at man i utkastet til § 19-2, også straffer ved uaktsomhet. Her må i alle fall hensynet til ytringsfriheten og Menneskerettslovens § 3 inngå og avspeiles i reguleringene. Å publisere opptak er jo bilde- og lydmediernes normale måte å referere på, og burde da betraktes som et referatforbud.

At man også strekker fotoforbudet ut over selve forhandlingene mener TV 2 er vanskelig å akseptere. Her bør reglene presiseres og begrensningen som er godtatt av Høyesteretts ankeutvalg i sak HR-2016-01769-U, (sak nr. 2016/1606) og den tidligere saken som det der henvises til fra 2014, må endres. I alle fall må inngrepet i informasjonsfriheten komme klarere frem. Reelt sett er dette et publiseringsforbud rettet mot mediene og det bør behandles som det. Fotografering i seg selv – for eksempel i dokumentasjonshensikt, er det vanskelig å forstå at skal straffes utfra slike hensyn.

Forholdet til offentleglova

TV 2 viser også til tidligere høringsuttalelse i forbindelse med offentleglova-høringen. Da disse bemerkningene absolutt også har relevans i forhold til forslag om ny domstollov, tillater vi oss å repetere denne delen høringsuttalelsen:

«Felles/likeartet regulering på tvers av tradisjonelle sektorer»

TV 2 merker en viss forvirring og oppgitthet hos brukerne, knyttet til reguleringer i særlovgivning opp mot den generelle offentleglova. Et eksempel er sikkerhetsgraderinger og behandlingen av avgraderingssaker. I så måte er det også et poeng for TV 2 å peke på den rettsliggjøringen av samfunnet som mange mener å se. Under en slik synsvinkel er behovet også for merinnsyn i domstolenes behandling, av stor viktighet. Man må etter TV 2s oppfatning, se disse systemene mer i sammenheng. Behovet for å særregulere innsyn i domstolenes og øvrige deler av justisvesenets/politiets saker og saksbehandling, er stadig vanskelig å begrunne. Enkeltvedtak som treffes av forvaltningen og de formål offentlighetsprinsippet skal ivareta, avviker prinsipielt ikke fra avgjørelser hvor domstolene står for den praktiske behandlingen. Det forsterkes ved at reaksjoner på overtredelser og avgjørelser i tvister i økende grad treffes av administrasjoner, utvalg eller organer utenfor de regulære domstolene. I så stor grad som mulig bør reguleringene være like – og også likt formulert - på de to områdene. Det skal ikke – om ikke vektige hensyn tilsier det - være nødvendig med særlig eller annen juridisk ekspertise for å følge en sak og få innsyn innenfor justis-/domstolsektoren hvis man kjenner innsynsreguleringene i det regulære forvaltningssystemet».

Avslutningsvis understrekes viktigheten av størst mulig åpenhet og innsyn i rettspleien. Skal mediene utføre sitt journalistiske oppdrag og fungere som kritiske videreformidlere og skape debatt, er man helt avhengig av et utfyllende og godt regelverk som tydeliggjør gode vilkår for pressen i domstolene.

Med vennlig hilsen

For TV 2

Randi Gustad

Advokat

+47 900 20 000

Randi.Gustad@tv2.no

TV 2 AS, Karl Johansgt 14
Postboks 2, Sentrum
0101 Oslo
www.tv2.no